

Joanna Szyjewska-Bagińska*

TWÓRCA UTWORU NAUKOWEGO W ORZECZNICTWIE SĄDÓW UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Streszczenie

Definicja twórcy wynikająca z ustawy o prawie autorskim¹ jest zupełnie inna aniżeli definicja twórcy zawarta w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych². Specyficzna i wąska definicja twórcy obowiązująca w prawie ubezpieczeń społecznych wyklucza możliwość, aby autorzy utworów naukowych podlegali ubezpieczeniom społecznym jako twórcy. Z uwagi na powszechność i przymusowość ubezpieczenia społecznego konieczne staje się wskazanie innej podstawy podlegania tym ubezpieczeniom. W przypadku twórców dzieł naukowych wykonujących pracę, której efektem jest powstanie utworu o charakterze naukowym lub dydaktycznym, w orzecznictwie przyjmuje się, że na potrzeby ubezpieczeń społecznych są oni traktowani: po pierwsze, jako pracownicy; po drugie, jako osoby wykonujące czynności na podstawie umowy o świadczenie usług; bądź po trzecie, jako wykonawcy umowy o dzieło. W artykule omówiono orzecznictwo sądów ubezpieczeń społecznych dotyczące twórców utworów naukowych i dydaktycznych.

Słowa kluczowe: podleganie ubezpieczeniom społecznym, twórca, pracownik naukowy, utwór naukowy, utwór dydaktyczny

---

* dr Joanna Szyjewska-Bagińska, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego

¹ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Dz. U. z 2016 r., poz. 666, ze zm.

² Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz. U. z 2016 r., poz. 963, ze zm.

Wprowadzenie

Twórczość intelektualna odgrywa istotną rolę w działalności naukowej. Praca naukowa nierzadko jest wykonywana na podstawie stosunku pracy lub innej umowy cywilnoprawnej. Twórca dzieła naukowego tworzy wytwory intelektu podlegające ochronie prawa autorskiego lub prawa własności przemysłowej. Podstawę prawną korzystania z efektów jego pracy stanowią różne umowy, na podstawie których twórca otrzymuje wynagrodzenie. Istniejące pomiędzy twórcą a podmiotem korzystającym z efektów jego pracy (najczęściej szkołą wyższą) stosunki o charakterze cywilnoprawnym z mocy prawa powodują powstanie oznaczonych stosunków prawnych na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych, w tym obowiązków związanych z tymi ubezpieczeniami. Zagadnienie statusu prawnego twórcy dzieła naukowego w orzecznictwie sądów ubezpieczeń społecznych jest ciekawe z tego powodu, że na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych istnieje inna, aniżeli na gruncie prawa prywatnego, specyficzna definicja ustawowa twórcy. Definicja twórcy zawarta w ustawie systemowej nie odpowiada definicji twórcy wynikającej z ustawy o prawie autorskim oraz prawa własności przemysłowej. Dlatego w orzecznictwie przyjmuje się, że twórcy utworów naukowych na potrzeby ubezpieczeń społecznych są postrzegani nie jako twórcy, lecz jako pracownicy, osoby wykonujące czynności na podstawie umowy o świadczenie usług albo wykonawcy umowy o dzieło.

Twórca według prawa autorskiego, prawa własności przemysłowej oraz prawa ubezpieczeń społecznych

Ustawa o prawie autorskim nie zawiera definicji legalnej twórcy. Doktryna wskazuje, że pojęcie twórcy utworu jest ściśle sprzężone z pojęciem utworu, zatem należy je zrekonstruować z definicji przedmiotu prawa autorskiego³. Prawo autorskie obejmuje ochroną każdy przejaw działalności twórczej człowieka o indywidualnym charakterze. W art. 1 ust. 2 pr. aut. zostały wymienione

---

³ Pojęcie „twórcy” pozostaje w genetycznym i funkcjonalnym sprzężeniu z pojęciem „utwór”, zawartym w art. 1 ust. 1 ustawy. Pomimo zatem braku definicji legalnej twórcy można mówić o „twórcy w rozumieniu prawa autorskiego”. M. Jankowska, *Autor i prawo do autorstwa*, Warszawa 2011, s. 328–329. Z kolei pojęcie utworu wykazuje ścisły związek z wymogiem twórczości. Twórczość pełni wobec utworu rozumianego jako rezultat pracy twórcy podwójną rolę: po pierwsze, jest źródłem powstania ochrony i, po drugie, wyznacznikiem jej granic. J. Banasiuk, *Współtwórczość i jej skutki w prawie autorskim*, Warszawa 2012, s. 113.

przykładowe utwory mogące być przedmiotem prawa autorskiego, lecz katalog ten nie jest katalogiem zamkniętym i służy jedynie wskazaniu typowych utworów prawa autorskiego. Twórcą⁴ w rozumieniu prawa autorskiego jest zatem osoba (człowiek), która w wyniku osobistej twórczej pracy stworzyła jakikolwiek wytwór intelektu posiadający indywidualny charakter. Nie musi to być utwór należący do jednej z kategorii utworów wymienionych w ustawie. Twórcą z mocy prawa staje się każdy człowiek, niezależnie od wieku, stopnia posiadanej zdolności do czynności prawnej czy wykształcenia i świadomości tworzenia, o ile ustali i przejawia dobro niematerialne będące utworem⁵. Status twórcy jest kwestią faktu⁶ (wniesienia twórczego wkładu) i nie podlega woli stron⁷.

W ustawie prawo własności przemysłowej, podobnie jak w ustawie o prawie autorskim, nie ma legalnej definicji twórcy. Doktryna zgodnie jednak przyjmuje, że twórcą może tylko człowiek⁸. Podobnie jak na gruncie prawa autorskiego, dokonanie dobra podlegającego ochronie prawa własności przemysłowej musi być wynikiem osobistego działania osoby, która sformułowała elementy rozwiązania stanowiące treść projektu wynalazczego⁹, rozwiązała problem będący przedmiotem wynalazku, wzoru użytkowego lub topografii układu scalonego¹⁰ i go w jakikolwiek sposób uzewnętrzniła¹¹, bez względu na to, czy ów projekt zostanie następnie zgłoszony do urzędu patentowego w celu uzyskania ochrony¹². Pojęcie twórcy w rozumieniu prawa własności przemysłowej w porównaniu ze

⁴ W doktrynie prawa autorskiego pojęcie „twórca” jest używane zamiennie z określeniem „autor”. Określenia te są synonimami. A. Nowicka, w: *System prawa prywatnego. Prawo autorskie*, t. 13, red. J. Barta, s. 82. W ustawie o prawie autorskim pojęcie twórcy jest używane dość niekonsekwentnie, a mianowicie na oznaczenie nie tylko osoby, która stworzyła utwór, lecz także dla określenia każdego podmiotu, któremu przysługują autorskie prawa majątkowe do utworu. J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo autorskie*, Warszawa 2016, s. 105–106.

⁵ E. Ferenc-Szydelko, w: *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 128–129.

⁶ J. Błęszyński, *Prawo autorskie*, Warszawa 1985, s. 64.

⁷ J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo autorskie*, s. 105.

⁸ M. du Vall, w: *Prawo własności przemysłowej*, t. 14: *System prawa prywatnego*, red. R. Skubisz, s. 14; P. Kostański, w: *Prawo własności przemysłowej. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 70; *idem*, *Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2014, s. 104.

⁹ J. Błęszyński, M. Staszaków, *Prawo autorskie i wynalazcze*, Warszawa 1983, s. 296–297.

¹⁰ A. Szewc, G. Jyż, *Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2003, s. 117.

¹¹ K. Czub, *Prawa osobiste twórców dóbr niematerialnych. Zagadnienia konstrukcyjne*, Warszawa 2011, s. 209.

¹² Zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 września 1961 r., I CR 845/60, niepublikowany, LEX nr 1633506.

znaczeniem tego pojęcia w prawie autorskim wydaje się węższe, gdyż nie każda twórczość jest zdarzeniem prawnie doniosłym na gruncie tej ustawy. Uzyskanie ochrony na stworzone dobra własności przemysłowej zależy od spełnienia przez nie określonych ustawą cech, których suma decyduje o zdolności patentowej wynalazku bądź zdolności rejestracji wzorów¹³. Jest to konsekwencją istniejącej w ustawie zasady *numerus clausus* przedmiotów ochrony.

Na tle przywołanych definicji twórcy wynikających z ustawy o prawie autorskim i prawa własności przemysłowej definicja legalna twórcy zawarta w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych jest bardzo specyficzna. Zgodnie z art. 8 ust. 7 ustawy „za twórcę uważa się osobę, która tworzy dzieła w zakresie architektury, architektury wnętrz, architektury krajobrazu, urbanistyki, literatury pięknej, sztuk plastycznych, muzyki, fotografii, twórczości audiowizualnej, choreografii i lutnictwa artystycznego oraz sztuki ludowej, będące przedmiotem prawa autorskiego”. Stosownie do art. 8 ust. 9 s.u.s. „uznanie działalności za twórczą lub artystyczną i ustalenie daty jej rozpoczęcia następuje w formie decyzji Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców działającej przy ministrze właściwym do spraw kultury”.

Analiza wskazanego przepisu ustawy systemowej doprowadza do wniosku, że definicja twórcy na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych jest zupełnie inna od rozumienia tego pojęcia na gruncie prawa prywatnego – autorskiego i własności przemysłowej. Pierwsza różnica polega na tym, że za twórcę ustawa uznaje wyłącznie osobę, która tworzy dzieła w zakresie rodzajów twórczości enumeratywnie wymienionych w ustawie. W katalogu dzieł nie zostały wymienione utwory naukowe ani dydaktyczne, natomiast z kategorii utworów wyrażonych słowem ustawa wymienia jedynie literaturę piękną, która rzadko, o ile w ogóle, jest efektem twórczości naukowej. Druga różnica rozumienia pojęcia twórcy na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych polega na tym, że uznanie działalności za twórczą i ustalenie daty jej rozpoczęcia następuje w formie decyzji odpowiedniego organu. Przymiot twórcy i artysty, w rozumieniu ustawy systemowej, musi zostać potwierdzony decyzją. W prawie autorskim i własności przemysłowej status twórcy nie jest zależny od spełnienia jakichkolwiek formalności¹⁴. Twórcą staje się osoba (człowiek) z mocy samego prawa, o ile własnym wysiłkiem

¹³ E. Nowińska, K. Szczepanowska-Kozłowska, *Prawo własności przemysłowej*, t. 3: *System prawa handlowego*, Warszawa 2015, s. 10.

¹⁴ Wynika to z art. 1 ust. 4 pr. aut. Natomiast na gruncie prawa własności przemysłowej należy odróżnić ochronę praw twórców od ochrony prawa wyłącznego wynikającej z decyzji urzędu patentowego.

stworzy dobro podlegające ochronie prawa autorskiego lub prawa własności przemysłowej.

Procedura uzyskania statusu „twórcy” na potrzeby ubezpieczeń społecznych jest wysoce sformalizowana. Organem przyznającym oznaczonej osobie status twórcy jest Komisja do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców, działająca na podstawie Rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 9 marca 1999 r. w sprawie Powołania Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców oraz szczegółowego określenia jej zadań, składu i trybu działania (Dz. U. nr 27, poz. 250). Postępowanie w sprawie przyznania statusu twórcy jest podejmowane na wniosek osoby zainteresowanej. Komisja wydaje decyzję na podstawie dokumentów potwierdzających czas trwania i charakter działalności twórczej bądź artystycznej, wykonywanej na podstawie umowy o pracę, umowy o dzieło, umowy zlecenia, a także katalogów z wystaw, recenzji, przyznanych nagród i wyróżnień oraz innych dokumentów, takich jak: dyplom ukończenia szkoły artystycznej odpowiedniego typu lub szkoły wyższej na kierunku odpowiednim do wykonywanej działalności twórczej lub artystycznej albo wydanego przez właściwe stowarzyszenie zrzeszające twórców lub artystów zaświadczenia o nabyciu w drodze praktyki umiejętności zawodowych. Rozstrzygnięcie Komisji zapada w formie decyzji, od której osobie zainteresowanej przysługuje odwołanie do Ministra Kultury i Sztuki w terminie 2 miesięcy od daty jej doręczenia. To oznacza, że dana osoba może zostać uznana za twórcę na potrzeby ubezpieczenia społecznego tylko po przeprowadzeniu sformalizowanego postępowania administracyjnego, zakończonego wydaniem decyzji. Za twórcę mogą być uznane bowiem wyłącznie te osoby, które udowodnią posiadanie odpowiedniego wykształcenia wyższego na kierunku adekwatnym do wykonywanej działalności twórczej lub wykażą nabycie wymaganych umiejętności zawodowych w drodze praktyki.

Definicja zakresowa twórcy przyjęta na potrzeby ubezpieczeń społecznych jest zatem bardzo wąska i wymaga legitymowania się decyzją organu o uznaniu działalności za działalność twórczą. Decyzja jest wydawana po udowodnieniu odpowiedniego doświadczenia twórczego. Inaczej jest na gruncie prawa autorskiego i własności przemysłowej, gdzie twórcą jest każda osoba fizyczna, niezależnie od jej przymiotów osobistych, czyli wykształcenia, doświadczenia czy otrzymanych nagród. Twórcą jest ten, którego faktyczna działalność doprowadziła do stworzenia utworu prawa autorskiego lub projektu wynalazczego. Co więcej, definicja twórcy z ustawy systemowej nie uwzględnia twórców utwo-

rów naukowych i dydaktycznych, z tego powodu, że na potrzeby ubezpieczenia społecznego twórcą jest tylko osoba działająca na własny rachunek, poza zatrudnieniem pracowniczym. Twórcy utworów naukowych, będący zazwyczaj nauczycielami akademickimi wykonujący obowiązki na podstawie stosunku pracy, nie spełniają tego wymogu. Ponadto utwory naukowe w znakomitej większości są utworami wyrażonymi słowem, a to z kolei oznacza, że nie mieszczą się w żadnej z kategorii utworów wymienionych w art. 8 ust. 7 ustawy systemowej (poza literaturą piękną). Z tego powodu dla potrzeb ubezpieczenia społecznego sądy zmuszone są do ustalania innej podstawy prawnej uzasadniającej objęcie twórców utworów naukowych ubezpieczeniami społecznymi. Jedną z podstawowych zasad systemu ubezpieczeń społecznych jest jego powszechność i przymusowość¹⁵, a zasadą – obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym przez osoby fizyczne, które wykonują pracę zarobkową na rzecz innych osób. W przypadku twórców utworów naukowych wykonujących pracę, której efektem jest powstanie utworu o charakterze naukowym lub dydaktycznym, w orzecznictwie przyjmuje się, że na potrzeby ubezpieczeń społecznych są oni traktowani jako pracownicy, osoby wykonujące czynności na podstawie umowy o świadczenie usług bądź jako wykonawcy umowy o dzieło.

Umowne podstawy wykonywania utworu naukowego

Na gruncie prawa prywatnego można wyróżnić pewne typowe umowy, których przedmiotem jest świadczenie usług na rzecz innych osób. Na gruncie prawa pracy jest to niewątpliwie umowa o pracę. Na gruncie prawa cywilnego należy wskazać: umowę o dzieło, umowę agencyjną oraz umowę o świadczenie usług, do której odpowiednio stosuje się przepisy o zleceniu. W przypadku wykonywania pracy, której efektem finalnym jest utwór prawa autorskiego, podstawą prawną umownego dysponowania prawami majątkowymi do powstałego wytworu są: umowa przenosząca prawa majątkowe, umowa licencyjna albo umowa o pracę. Z uwagi na istniejącą w prawie cywilnym zasadę swobodę umów (autonomii woli) umowy zawierane przez twórcę i jego kontrahenta, dotyczące

---

¹⁵ Przymus ubezpieczenia jest czymś więcej niż obowiązkiem ubezpieczenia, gdyż stosunek ubezpieczenia społecznego powstaje z mocy ustawy niezależnie od zgłoszenia się do ubezpieczenia i od spełnienia obowiązku opłacenia składki. I. Jędrasik-Jankowska, *Pojęcia i konstrukcje prawne ubezpieczenia społecznego*, Warszawa 2016, s. 27; J. Jończyk, *Prawo zabezpieczenia społecznego. Ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, bezrobocie i pomoc społeczna*, Kraków 2001, s. 99–100; W. Szubert, *Ubezpieczenie społeczne. Zarys systemu*, Warszawa 1987, s. 21, 51.

utworu naukowego, mają zazwyczaj charakter mieszany. Ich przedmiotem jest bowiem nie tylko rozporządzenie prawami do utworu (umowa przenosząca prawa majątkowe), czy też udzielenie upoważnienia do korzystania z utworu (umowa licencyjna), lecz również dokonanie oznaczonych czynności faktycznych, polegających na wcześniejszym przygotowaniu (stworzeniu) utworu, m.in. napisaniu artykułu naukowego, opinii prawnej, ekspertyzy, czy też czynności polegających na przekazaniu (uzewnętrznieniu) utworu, m.in. wygłoszeniu wykładu, przeprowadzeniu warsztatów, seminariów lub ćwiczeń. Podstawy prawnej zobowiązania twórcy do dokonania czynności faktycznych należy szukać nie w prawie autorskim, lecz w prawie cywilnym, a mianowicie w zobowiązaniu do świadczenia usług lub wykonaniu dzieła¹⁶ albo w obowiązkach wynikających z umowy o pracę¹⁷. Zastosowanie wówczas mają zarówno przepisy kodeksu cywilnego, jak i prawa autorskiego¹⁸. Efektem wykonywania obowiązków wynikających z umowy o pracę, umowy o dzieło lub innej umowy o świadczenie usług może być utwór prawa autorskiego. Rezultat pracy twórczej może zostać przez twórcę utrwalony w postaci materialnej lub tylko ustalony, bez nadawania mu materialnej postaci. W pierwszym wypadku efektem pracy twórczej są utwory prawa autorskiego utrwalone w sposób materialny, czyli utwory posiadające swoje *corpus mechanicum*, np. monografia naukowa, artykuł w czasopiśmie¹⁹. W drugim –

¹⁶ Treść konkretnego stosunku zobowiązaniowego wykreowanego w drodze umowy, a w szczególności treść świadczenia dłużnika wynikająca z oznaczonej umowy, pozwala zakwalifikować ten stosunek zobowiązaniowy jako „świadczenie rezultatu” lub „starannego działania”. Wspomniany podział ma na celu odróżnienie oznaczonych typów umów kreujących świadczenia w zobowiązaniach starannego działania i w zobowiązaniach rezultatu. B. Bładowski, *Umowa o dzieło i umowa zlecenia*, Warszawa 1987, s. 17; T. Dybowski, w: *System prawa cywilnego*, t. 3, cz. 1: *Prawo zobowiązań część ogólna*, red. Z. Radwański, Wrocław 1981, s. 81; T. Dybowski, A. Pyrzyńska, w: *System prawa prywatnego*, t. 5: *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. E. Łętowska, Warszawa 2006, s. 182–184; A. Niewęglowski, *Wyniki prac badawczych w obrocie cywilnoprawnym*, Warszawa 2010, s. 280–289; M. Sośniak, *Umowy o świadczenie usług z artykułu 570 kodeksu cywilnego*, „Prawo i Państwo” 1981, z. 5, s. 61; R. Szostak, *Problem systematyki umów obligacyjnych w nowym kodeksie cywilnym*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2012, nr 1, s. 61; S. Wójcik, *Odrzucenie umowy o dzieło od umowy o pracę i od umowy zlecenia*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Prawnicze” 1963, nr 65, z. 10, s. 165.

¹⁷ Na temat pracowniczego twórczości naukowej: T. Bakalarz, *Twórczość naukowa pracowników*, „Przeгляд Sądowy” 2010, nr 10, s. 45; *idem*, *Twórczość pracowników naukowych. Regulacja prawna*, Warszawa 2015.

¹⁸ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2003 r., II CKN 269/01, OSNC 2004, nr 9, poz. 142.

¹⁹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 17 stycznia 1996 r., I ACr 618/95, OSA 1998, nr 3, poz. 12. Efektem pracy twórczej jest wówczas dobro materialne, np. maszynopis, oraz dobro niematerialne – utwór prawa autorskiego.

dobra jedynie ustalone, czyli nieposiadające fizycznego nośnika, np. ogłoszenie referatu, wykładu, przeprowadzenie warsztatów²⁰. W obu przypadkach powstaje dobro intelektualne (niematerialne) podlegające samodzielnej ochronie.

Cywilnoprawne uporządkowanie typów umownych rzadko ma zastosowanie czy proste przełożenie na grunt ubezpieczeń społecznych. Regulacje ustawy systemowej i prawa cywilnego są względem siebie autonomiczne. Dotyczy to zwłaszcza ustalenia, na gruncie ubezpieczeń społecznych, podstawy prawnej odpłatnego przeniesienia praw do dóbr niematerialnych, czy uprawnienia do korzystania z cudzego utworu. Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych w przepisach dotyczących katalogu osób podlegających ubezpieczeniu społecznemu, jak też w definicji przychodu, w ogóle nie nawiązuje do umów przenoszących autorskie prawa majątkowe ani do umów licencyjnych. Nie oznacza to jednak, że w przypadku, gdy przedmiotem umowy jest odpłatne przeniesienie praw autorskich lub udzielenie licencji, to twórca otrzymujący z tego tytułu wynagrodzenie nie podlega obowiązkowi ubezpieczeń społecznych.

Sądy ubezpieczeń społecznych w uzasadnieniach orzeczeń wielokrotnie podkreślają autonomiczność regulacji prawa ubezpieczeń społecznych względem prawa cywilnego, w tym prawa autorskiego, wynikającą z odmiennego celu i funkcji tych ustaw. O ile ustawa o prawie autorskim skupia się na ochronie efektów twórczej pracy człowieka, to rolą ustawy systemowej jest ustalenie zasad podlegania ubezpieczeniom społecznym oraz relacji zachodzących między organem rentowym, płatnikiem i ubezpieczonym. Regulacje prawa autorskiego i ubezpieczeń społecznych nie pozostają względem siebie ani w koniunkcji, ani w alternatywie²¹. Brak kompatybilności obu ustaw sprawia, że ustalenie tytułu podlegania przez twórcę ubezpieczeniom społecznym nie jest możliwe bez uwzględnienia uwarunkowań wynikających z prawa ubezpieczeń społecznych²². Domeną tego

---

²⁰ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2015 r., I UK 389/14; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2014 r., II UK 454/13; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 561/13; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., II UK 103/13, *Legalis*; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 1967 r., I CR 500/66, OSNCP 1968, nr 1, poz. 5, z glosą W. Ludwiczaka, OSPiKA 1968, nr 7–8, poz. 156. Efektem pracy twórczej jest wówczas wyłącznie dobro o charakterze niematerialnym.

²¹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 10 czerwca 2014 r., III AUa 2083/13, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 3 marca 2015 r., III AUa 1146/14, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 12 czerwca 2014 r., III AUa 2101/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 9 października 2014 r., III AUa 435/14.

²² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 10 czerwca 2014 r., III AUa 2083/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 21 października 2014 r., III AUa 441/14; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 23 października 2014 r., III AUa 562/14, *Legalis*.

prawa są przepisy o charakterze bezwzględnie obowiązującym, których wola stron nie może wyłączyć ani ograniczyć. To sprawia, że w orzecznictwie sądów ubezpieczeń społecznych wskazuje się, że ustalenie tytułu prawnego do ubezpieczenia nie jest możliwe bez uwzględnienia zasad wynikających z prawa ubezpieczeń społecznych. To przepisom ustawy systemowej sądy ubezpieczeń społecznych dają pierwszeństwo. Dopiero wtórnice uznają za możliwe rozważanie właściwości płynących z ustawy o prawie autorskim²³. Dlatego twórcy utworów naukowych na potrzeby ubezpieczeń społecznych są postrzegani: po pierwsze, jako pracownicy; po drugie, jako osoby wykonujące czynności na podstawie umowy o świadczenie usług; i po trzecie, jako wykonawcy umowy o dzieło.

Twórcy utworów naukowych jako pracownicy

Ubezpieczeniowa definicja pracownika jest inna aniżeli definicja pracownika przyjmowana na gruncie prawa pracy. Akty prawne ubezpieczenia społecznego zawierają autonomiczną i szeroką definicję pracownika. Zrekonstruowanie zakresu znaczenia pojęcia pracownika wymaga nie tylko przywołania definicji występującej w prawie pracy, lecz także uwzględnienia specyfiki występującej w ustawie systemowej²⁴. Zgodnie z art. 6 ust. 2a „za pracownika, w rozumieniu ustawy, uważa się także osobę wykonującą pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, albo umowy o dzieło, jeżeli umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy, lub jeżeli w ramach takiej umowy wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy”.

Kierując się zasadą powszechności ubezpieczenia społecznego, orzecznictwo skłania się do wykładni rozszerzającej tego pojęcia. Norma art. 8 ust. 2a ustawy systemowej wykreowała nie tylko szerokie pojęcie „pracownika”, ale także szeroką definicję pracowniczego tytułu obowiązkowych ubezpieczeń społecznych. Tytułem tym jest łączący pracodawcę z pracownikiem stosunek pracy oraz dodat-

²³ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2015 r., II UK 184/14, MPr 2015 nr 7, s. 373, GP, OSNAPiUS 2017, nr 2, poz. 21, s. 210.

²⁴ I. Jędrasik-Jankowska, *Konstrukcja uznania za pracownika w prawie ubezpieczenia społecznego*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2011, nr 8, s. 2; P. Prusinowski, *Obowiązek zapłaty składek a definicja pracownika w prawie ubezpieczeń społecznych*, „Monitor Prawa Pracy” 2011, nr 6, s. 291.

kowo inna umowa cywilnoprawna zawarta przez pracownika z pracodawcą lub zawarta z osobą trzecią, ale wykonywana na rzecz pracodawcy. W orzecznictwie sądów ubezpieczeń społecznych można odnotować tendencję do stosowania rozszerzającej interpretacji w zakresie określania podstaw prawnych pracowniczego ubezpieczenia społecznego²⁵. Uzasadnia to cel i funkcja przypisana omawianej regulacji. W uzasadnieniach wyroków nierzadko podkreśla się rolę przepisu art. 8 ust. 2a ustawy, zawierającego normatywne ujęcie zasady prymatu ubezpieczenia pracowniczego²⁶. Wskazana regulacja podkreśla finalny interes pracodawcy korzystającego z pracy własnego pracownika. W rezultacie punkt ciężkości został przesunięty na korzystanie z efektu pracy twórcy. Istotne jedynie jest ustalenie, czy beneficjentem pracy twórcy jest jego pracodawca, natomiast ramy prawne korzystania z efektów tej pracy mają drugorzędne znaczenie²⁷.

Dlatego za pracowników w rozumieniu ustawy systemowej zostali uznani twórcy utworów naukowych i dydaktycznych wykonujący na rzecz własnego pracodawcy zajęcia dydaktyczne ponad ustalone pensum. Czynności dydaktyczne były wykonywane na podstawie dodatkowych umów cywilnoprawnych zawieranych z własnym pracodawcą, których przedmiotem było przeniesienie autorskich praw majątkowych do utworu dydaktycznego na swojego pracodawcę, opracowanie nowych materiałów dydaktycznych i szkoleniowych, wygłaszanie wykład-

---

²⁵ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 15 marca 2016 r., III AUa 2009/15; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 17 lutego 2016 r., II AUa 974/16; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2015 r., I UK 133/15; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2015 r., I Uz 3/15; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2015 r., II UK 123/15; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2014 r., III UK 69/14; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 447/13; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2014 r., II UK 442/13; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2014 r., II UK 399/13; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2014 r., II UK 279/13; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2012 r., I UK 280/12; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2012 r., I UK 5/12; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09, Legalis.

²⁶ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2016 r., II UZ 32/16; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2016 r., II UZ 1/16; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2014 r., II UK 74/14, www.sn.pl.

²⁷ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2014 r., II UK 445/13; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2014 r., II UK 444/2013; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2013 r., III UK 159/12; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2012 r., I UK 481/12; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2012 r., I UK 268/12; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2012 r., I UK 254/12; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2012 r., I UK 277/12; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 września 2012 r., I UK 249/12; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 sierpnia 2012 r., I UK 166/12; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2012 r., I UK 59/12.

dów, najczęściej na studiach podyplomowych prowadzonych przez pracodawcę twórcy (uniwersytet). W uzasadnieniu wyroków sądy podkreślały jako istotny fakt realizowania obowiązku wykonania dodatkowej pracy przez pracownika na rzecz swojego pracodawcy²⁸. W innych orzeczeniach podkreślano, że czym innym są obowiązki pracowników naukowo-dydaktycznych, a czym innym pensum dydaktyczne. Nauczyciela akademickiego wykonującego na rzecz własnego pracodawcy dodatkową pracę, ponad pensum dydaktyczne, na potrzeby prawa ubezpieczeń społecznych ubezpieczonego należy postrzegać jako pracownika. Okoliczność, że efektem czynności wykonywanych na podstawie dodatkowych umów było powstanie dobra podlegającego ochronie prawa autorskiego, nie miała zdaniem sądów znaczenia. Ważne okazało się jedynie to, że ostatecznym beneficjentem pracy nauczyciela akademickiego był pracodawca²⁹.

W uzasadnieniu innego wyroku podkreślono natomiast, że prowadzenie dodatkowo wynagradzanych zajęć na studiach podyplomowych co do zasady wpisuje się w obowiązek pracowniczy nauczyciela naukowo-dydaktycznego. Stanowi zajęcie dodatkowe względem podstawowego nurtu pracy, jest niezależnie wynagradzane, a z uwagi na odrębne źródło finansowania (opłaty słuchaczy) konieczne jest „ubranie” tej dodatkowej pracy w odrębny stosunek prawny w postaci umowy o przygotowanie utworu dydaktycznego i przeniesienie na pracodawcę praw autorskich do tego utworu. Zawarcie dodatkowej umowy podyktowane jest tym, że wynagrodzenie pracowników naukowo-dydaktycznych ma charakter sformalizowany i nie przewiduje dodatkowej zapłaty za nauczanie na studiach podyplomowych. Aspekt ten miał dla sądu wymiar jedynie techniczny, natomiast z uwagi na treść art. 8 ust. 2a ustawy systemowej okazał się nieistotny dla określenia podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne³⁰.

Za pracowników w rozumieniu prawa ubezpieczeń społecznych zostali uznani również pracownicy naukowcy wykonujący na potrzeby własnego pracodawcy skrypty, opracowania oraz nowe materiały dydaktyczne w celu zrealizowania indywidualnych ćwiczeń i dodatkowych konsultacji merytorycznych według oryginalnych metod opracowanych przez twórcę naukowego. Efektem tych czynności miało być również przeniesienie, przysługujących pracownikowi

²⁸ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 10 czerwca 2014 r., III AUa 2083/13.

²⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., I UK 450/14; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 14 maja 2015 r., III AUa 1589/14; z dnia 10 czerwca 2014 r., III AUa 2019/13.

³⁰ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 12 czerwca 2014 r., III AUa 2101/13.

wobec utworu, autorskich praw majątkowych na własnego pracodawcę. Zobowiązanie do wykonania utworu dydaktycznego nie wynikało jednak z polecenia pracodawcy, lecz było wynikiem własnej inicjatywy nauczyciela akademickiego. Dla sądu istotna okazała się okoliczność, że skrypt został napisany w interesie innych pracowników naukowo-dydaktycznych oraz studentów uczelni wyższej³¹. Sąd podkreślił okoliczność korzystania z efektów pracy twórcy, pracownika-nauczyciela akademickiego, przez własnego pracodawcę.

W innych orzeczeniach sądy ubezpieczeń społecznych przywoływały ustawowy zakres obowiązków pracowników naukowo-dydaktycznych zawarty w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym³². Wynikające z tej ustawy obowiązki pracownika naukowo-dydaktycznego obejmują również rozwijanie działalności i twórczości naukowej, zatem tworzenie podręcznika na temat dotyczący prowadzonych zajęć dydaktycznych było, zdaniem sądu, przejawem rozwijania twórczości naukowej przez twórcę-pracownika. Szkoła wyższa prowadzi działalność naukową i edukacyjną, a jej podstawowym zadaniem jest kształcenie studentów. Kształcenie odbywa się poprzez prowadzenie zajęć oraz za pomocą tworzonych prac naukowych, tj. artykułów, skryptów i podręczników. Napisany przez pracownika naukowo-dydaktycznego podręcznik został stworzony w ramach łączącego strony stosunku pracy, na potrzeby pracodawcy ubezpieczonego, celem kształcenia studentów, w ramach prowadzonej przez uniwersytet działalności statutowej³³.

Jako pracownicy na potrzeby prawa ubezpieczeń społecznych zostali uznani również twórcy tworzący artykuły naukowe publikowane w wydawnictwie należącym do pracodawcy. Za publikacje naukowe autorzy – pracownicy uniwersytetu otrzymywali wynagrodzenie (honorarium). Napisanie artykułu naukowego i jego publikacja nie należała do obowiązków twórcy wynikających z łączącej strony umowy o pracę. Strony łączyła dodatkowa umowa cywilnoprawna, która była podstawą wypłaty wynagrodzenia. Kluczowa okazała się okoliczność, że wydawnictwo było jednostką organizacyjną uczelni, zatem umowa była zawierana z uczelnią, a wykonywana w jej ramach praca była świadczona na rzecz pracodawcy³⁴.

---

³¹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2015 r., II UK 184/14; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 2 września 2014 r., III AUa 200/14; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 3 marca 2014 r., III AUa 1146/14.

³² Obecnie ustawa z dnia 25 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, Dz. U. z 2016 r., poz. 1842, ze zm.

³³ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 5 lutego 2015 r., III AUa 1012/14.

³⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 2 września 2014 r., III AUa 200/14 oraz z dnia 21 października 2014 r., AUa 440/14.

W innych orzeczeniach sądy podkreślały źródłową podstawę wynagrodzenia za korzystanie przez pracodawcę z utworu własnego pracownika, uznając, że źródłem jest umowa o pracę, a nie dodatkowa umowa o przeniesienie praw autorskich. Uczelnia wyższa i nauczyciel akademicki, których łączyła umowa o pracę, zawarli dodatkową umowę o przeniesienie autorskich praw majątkowych do utworu dydaktycznego. Sąd Najwyższy uznał, że jeżeli wykonanie utworu (podlegającego prawu autorskiemu) następuje w ramach szeroko rozumianej umowy o pracę, to w stosunku pracy, a nie w umowie o przeniesienie autorskich praw majątkowych, zasadza się źródłowa podstawa wynagrodzenia za korzystanie przez pracodawcę z utworu. Sedno problemu polega bowiem na ustaleniu podstawy prawnej przeniesienia autorskich praw majątkowych na pracodawcę i pod tym kątem trzeba analizować relacje między stronami, a w szczególności ustalić znaczenie umowy o przeniesienie autorskich praw majątkowych. Umowa ta bowiem, jak każda czynność prawna rozporządzająca, musi mieć swą podstawę prawną (*causa*)³⁵. Ustalenie podstawy prawnej (*causa*) umowy o przeniesienie autorskich praw majątkowych było konieczne z tego powodu, że poza umową o pracę strony nie łączyła żadna inna umowa (np. umowa o dzieło, zlecenia), która byłaby czynnością prawną zobowiązującą do stworzenia utworu i rozporządzenia prawami do utworu na rzecz innego podmiotu. W przypadku zawarcia pomiędzy pracodawcą a pracownikiem (twórcą utworu naukowego) umowy o przeniesienie autorskich praw majątkowych zdaniem sądu w stosunku pracowniczym tkwiło prawo do należnego pracownikowi wynagrodzenia³⁶. Tym samym twórca utworu naukowego winien zostać uznany za pracownika.

Jednocześnie sąd podał w wątpliwość skuteczność umowy rozporządzającej autorskimi prawami majątkowymi do utworu pracowniczego w sytuacji, gdy uprawnienie pracodawcy do korzystania z utworu stworzonego przez własnego pracownika wynika wprost ze stosunku pracy. Sąd zauważył, że w odniesieniu do zajęć (utworów) dydaktycznych, które stanowią utwór naukowy, nabycie praw przez uczelnię następuje na podstawie art. 14 pr. aut. Zakres nabytych przez pracodawcę praw jest węższy niż to przewiduje art. 12 ustawy o prawie autorskim, ale przecież uczelnia nabywa prawo pierwszego opublikowania utworu naukowego stworzonego przez pracownika, a przede wszystkim nabywa prawo „korzystania z materiału naukowego zawartego w utworze”. Tworzone przez

---

³⁵ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2013 r., II UK 213/12.

³⁶ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2012 r., III UZP 4/11; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2013 r., II UK 213/12.

nauczyciela akademickiego utwory dydaktyczne (uznawane za utwory naukowe) mogły być wykorzystywane przez instytucję naukową bez dodatkowego wynagrodzenia. Jeżeli uzyskanie przez pracodawcę określonych praw majątkowych do utworu stworzonego przez pracownika w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy opiera się, jako na swej przyczynie (causa) wyłącznie na umowie o pracę, to wynikające z tej umowy wynagrodzenie za pracę obejmuje także prawa uzyskane przez pracodawcę. Wynagrodzenie to wchodzi w skład przychodu z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy w rozumieniu przepisów określających podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne³⁷.

Twórcy utworów naukowych jako osoby wykonujące inną umowę o świadczenie usług

W przypadku, gdy twórca utworu naukowego zawierał umowę o stworzenie utworu i przeniesienie praw autorskich na podstawie umowy cywilnoprawnej, sądy badały, jaki był zgodny zamiar stron i cel zawieranej przez strony umowy oraz w jaki sposób umowa była przez strony wykonywana. Wykonywanie czynności twórczych może wynikać zarówno z umowy o dzieło, jak i umowy o wykonanie usługi. Istnieją dwie płaszczyzny badania woli stron umowy: etap układania treści zobowiązania oraz etap realizacji obowiązków umownych³⁸. W najnowszych orzeczeniach Sądu Najwyższego podkreśla się, że oddzielenie normatywnego odwzorowania umowy o dzieło (art. 627 k.c.) od umowy o świadczenie usług (art. 750 k.c.) jest trudne. Różnią się one rodzajem świadczenia. W pierwszym przypadku jest nim osiągnięcie przez przyjmującego zamówienie określonego rezultatu ludzkiej pracy, w drugim – chodzi tylko o sumę czynności faktycznych lub prawnych. Zachowania, stanowiące przedmiot umowy o świadczenie usług, prowadzą również do wystąpienia określonych skutków. Każda czynność człowieka rodzi następstwa i prowadzi do zmiany rzeczywistości, w której następuje. Oznacza to, że rozpoznanie rodzaju zawartej umowy z pozycji efektu pracy jest problematyczne³⁹. Dlatego sądy każdorazowo badały zakres obowiązków umownych, wynikający z umowy o wykonanie utworu naukowego (dydaktycznego) i przeniesienie praw autorskich do utworu na zamawiającego. Przedmiotem

³⁷ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2012 r., III UZP 4/11.

³⁸ P. Prusinowski, *Umowne podstawy zatrudniania*, Warszawa 2012, s. 16.

³⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2017 r., III UK 53/16.

umów cywilnoprawnych zawieranych przez twórców utworów naukowych oraz szkoła wyższa była szeroko rozumiana dydaktyka, czyli przygotowanie programu zajęć o indywidualnym charakterze, w postaci autorskiego programu scenariusza zajęć i jego prezentacja (realizacja) na uczelni. Badając sposób wykonywania obowiązków umownych, sądy ustalały, że wykonywanie czynności faktycznych (wygłaszanie wykładów) miało kluczowe znaczenie. W uzasadnieniach orzeczeń sądy podkreślały, że praca twórcy utworu naukowego wykonywana w domu czy bibliotece, polegająca na przygotowaniu indywidualnych zajęć, nie ma znaczenia bez całości, czyli bez przeprowadzenia wykładu lub zajęć dla studentów. Punkt ciężkości leżał zatem w dydaktyce, a nie w konspekcie (przygotowaniu materiałów) jako dziele⁴⁰.

Po drugie, jeżeli przedmiotem umowy była określona czynność (szereg czynności), a nie jej wynik, to stosunek zobowiązaniowy ukształtowany między stronami miał cechy tzw. umowy starannego działania, charakterystycznej dla umów o świadczenie usług⁴¹. Sądy podkreślały, że usługi wykładowców lub nauczycieli noszą konstrukcyjne cechy czynności starannego działania, nie przynoszą bowiem konkretnych, mierzalnych ani pewnych indywidualnych rezultatów niematerialnych dla kontrahenta takich umów ani dla osób nauczanych. Nawet jeżeli nauka lub dydaktyka były prowadzone według indywidualnych „niepowtarzalnych” metod lub programów nauczania⁴², to zamawiający (szkoła wyższa) nie był zainteresowany określonym dziełem (utworem) intelektualnym o indywidualnym charakterze w rozumieniu prawa autorskiego, ale przekazywaniem odbiorcom wiedzy z danej dyscypliny. Sądy zwracały również uwagę na brak możliwości zweryfikowania rezultatu umowy przez zamawiającego, m.in. sprawdzenie cech, parametrów lub „wad” indywidualizujących przedmiot umówionego „dzieła”, realizowanego starannym działaniem wykonawcy⁴³.

Po trzecie, dla sądu istotną okolicznością był sposób naliczania umownego wynagrodzenia. W przypadku, gdy wynagrodzenie twórcy utworu

---

⁴⁰ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 561/13, wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 26 lutego 2015 r., III AUa 1411/14.

⁴¹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 543/13; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 542/13.

⁴² Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2016 r., II UK 218/15; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 20 maja 2016 r., III AUa 61/16.

⁴³ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2016 r., II UK 218/15; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2016 r., II UK 342/15; wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 23 czerwca 2016 r., III AUa 859/15; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 20 sierpnia 2015 r., III AUa 194/15.

naukowego było określone przez parametr stawki godzinowej, a nauczyciel otrzymywał wynagrodzenie za liczbę „wypracowanych” godzin dydaktycznych, to w istocie wykonywał on „umowę o dydaktykę”⁴⁴. Taki sposób ukształtowania wynagrodzenia wskazywał bowiem, że celem stron nie było zawarcie umów o dzieło i rozliczanie się za wynik, ale wykonywanie powtarzalnej pracy za wynagrodzeniem ustalonym w jednostkach czasowych⁴⁵. Dlatego umowy, których podstawowym celem i obowiązkiem nauczyciela było wygłoszenie wykładu, nawet jeżeli stanowił on przedmiot prawa autorskiego, nie były zawierane ze względu na oznaczony w umowie rezultat (np. przeniesienie praw autorskich, nauczanie słuchaczy). Ich cechą przeważającą, zdaniem sądów, był obowiązek wykonania przez twórcę określonej czynności (szeregu powtarzających się czynności) nieucieleśnionych w rzeczy, zatem wykazywały one przeważające cechy umów starannego działania, a twórcy naukowci podlegali ubezpieczeniom społecznym jako osoby wykonujące czynności na podstawie umowy o świadczenie usług.

Twórcy utworów naukowych jako osoby wykonujące umowę o dzieło

W pojedynczych przypadkach sądy ubezpieczeń społecznych uznawały twórcę utworu naukowego za wykonawcę umowy o dzieło na potrzeby ubezpieczeń społecznych. Umowa o dzieło należy do kategorii umów o świadczenie usług i jest zaliczana do grupy umów o zobowiązanie rezultatu, co odróżnia ją od umów tzw. starannego działania. Przyjmuje się, że rezultat, o który umawiają się strony, musi być z góry w umowie określony, powinien mieć byt samoistny, obiektywnie osiągalny i pewny. Przedmiotem umowy o dzieło mogą być zarówno rezultaty pracy fizycznej, jak i pracy umysłowej człowieka. Cechą charakterystyczną obowiązków wykonawcy umowy o dzieło jest jednak inny aspekt, a mianowicie, czy zobowiązanie wynikające z umowy o dzieło polega na wykonaniu jakiegokolwiek dzieła, czy na realizacji dzieła oznaczonego uprzednio w umowie. Nie ma przy tym wątpliwości, że „oznaczenie” dzieła

⁴⁴ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2014 r., II UK 454/13; wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 26 lutego 2015 r., III AUa 1411/14.

⁴⁵ Zob. inne wyroki nie dotyczące pracy dydaktycznej: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2016 r., II UK 218/15; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2016 r., II UK 184/15; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 kwietnia 2016 r., III AUa 2269/15.

musi nastąpić pierwotnie w trakcie układania postanowień umownych, czyli w chwili zawierania umowy⁴⁶.

Przy umowie zlecenia nacisk położony jest nie na „oznaczenie” efektu, ale na „określenie” kategorii czynności prawnej (usługi) podlegającej wykonaniu. W umowie o dzieło dochodzi do przesunięcia punktu ciężkości z aspektu czynnościowego na finalny. Ważna dla sądów jest okoliczność, że między „oznaczeniem umownym” a rezultatem wykonanej pracy istnieje ścisła zależność. Nie można zrealizować uzgodnionego dzieła, jeśli nie zostało ono wcześniej umownie wytyczone. W przeciwnym razie niemożliwe będzie również poddanie „dzieła” sprawdzianowi w zakresie wad fizycznych. Te właściwości są charakterystyczne dla umów rezultatu, odróżniają umowę o dzieło od umowy o świadczenie usług (art. 750 k.c.)⁴⁷.

Wykonanie dzieła najczęściej przybiera postać wytworzenia rzeczy lub dokonania zmian w rzeczy już istniejącej. W takim przypadku istnieją wykonane rezultaty materialne umowy. Poza rezultatem materialnym, który w przypadku tworzenia utworu prawa autorskiego jest określany jako *corpus mechanicum* utworu, dzieło – utwór prawa autorskiego – może powstać także wyłącznie w postaci niematerialnej. W doktrynie przyjmuje się, choć z dużą ostrożnością, że dziełem mogą być dobra niematerialne, które nie są ucieleśnione w jakimkolwiek przedmiocie materialnym⁴⁸.

⁴⁶ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2016 r., I UK 446/15; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2016 r., II UK 342/15; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2016 r., II UK 316/15; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2016 r., I UK 313/15; wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 14 czerwca 2016 r., III AUa 602/15; wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 16 marca 2016 r., III AUa 1076/15; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 5 lutego 2016 r., II AUa 1510/15; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 11 czerwca 2015 r., II AUa 416/15; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 marca 2015 r., III AUa 291/14; wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 13 listopada 2014 r., III AUa 193/14; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 18 września 2014 r., III AUa 543/14; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 sierpnia 2016 r., II UK 566/13; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 542/13; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2013 r., II UK 115/13; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2000 r., IV CKN 152/00.

⁴⁷ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2017 r., III UK 53/16.

⁴⁸ Rezultat, o którego osiągnięcie umawiają się strony umowy o dzieło, musi mieć byt samoistny. Większość rezultatów niematerialnych i nieucieleśnionych nie ma bytu samoistnego. Wykonanie utworu na żywo, np. recytacja, inscenizacja, są dziełami, ale wyłącznie w znaczeniu artystycznym. Natomiast „samoistość” rezultatu będącego przedmiotem umowy o dzieło polega na jego niezależności od twórcy, dalszego jego istnienia i oddziaływania oraz jego niezależności od osoby zamawiającego lub innych osób. Cechy tej nie wykazują wykonania na żywo utworów prawa autorskiego. A. Brzozowski, w: *System prawa prywatnego. Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, red. J. Rąjskiego, t. 7, Warszawa 2004, s. 329–333; Z. Radwański, J. Panowicz-Lipska, *Zobowiązania – część szczegółowa*, Warszawa 2013, s. 190–191.

Mając na uwadze te właściwości umowy o dzieło, za osobę wykonującą umowę o dzieło, na potrzeby ubezpieczeń społecznych, został uznany twórca utworu naukowego zobowiązany do przygotowania i wygłoszenia cyklu specjalistycznych wykładów. Celem zawartej umowy było uzyskanie określonego rezultatu w postaci cyklu wykładów, który w świetle prawa autorskiego stanowił utwór. Istotne w opinii sądu okazało się jednak to, że konspekt wykładów był wcześniej poddany weryfikacji zamawiającego. Dla oceny, czy zawarto umowę o „rezultat usługi” (wytwór) – co jest podstawową cechą odróżniającą od umowy o pracę oraz od umowy zlecenia (świadczenia usług) – konieczne jest, aby działania przyjmującego zamówienie doprowadziły w przyszłości do konkretnego, indywidualnie oznaczonego rezultatu – w postaci materialnej lub niematerialnej⁴⁹. Sąd Najwyższy przyjął, że wykład o charakterze niestandardowym, niepowtarzalnym, spełniającym kryteria twórczego i indywidualnego utworu naukowego, jest przedmiotem prawa autorskiego. Działania polegające na wygłoszeniu cyklów wykładów na konkretny temat, mający cechy wykładu monograficznego w znaczeniu kursu – cyklu wykładów traktujących o jednym konkretnym zagadnieniu, mających na celu dokładne i szczegółowe przedstawienie określonej tematyki lub wyczerpanie zagadnienia ujętego w tytule, który ma cechy utworu w pojęciu art. 1 ust 1 pr. aut. i zadysponowanie przez twórcę prawami autorskimi na rzecz zamawiającego, jest wykonywaniem umowy o dzieło w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniach społecznych⁵⁰. W takim przypadku twórca utworu naukowego był uznawany przez sąd ubezpieczeń społecznych za wykonawcę umowy o dzieło.

Podsumowanie

Twórca utworu naukowego lub dydaktycznego zawierający umowę z innym podmiotem (najczęściej szkołą wyższą lub inną jednostką zajmującą się dydaktyką), której przedmiotem jest stworzenie utworu naukowego i zadysponowanie prawami do tego utworu, na potrzeby ubezpieczeń społecznych nie jest uznawany za twórcę. Wynika to z wąskiej i specyficznej definicji twórcy zawartej w ustawie systemowej, zgodnie z którą jest to osoba posiadająca odpowiednie kierunkowe wykształcenie lub doświadczenie twórcze, dodatkowo potwierdzone

⁴⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2015 r., I UK 389/14.

⁵⁰ Zob. uzasadnienia orzeczeń: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 420/13; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2012 r., III UZP 4/11.

decyzją właściwego organu, zajmująca się zawodowo tworzeniem utworów enumeratywnie wyszczególnionych w ustawie systemowej. Żadnego z tych utworów nie można zaliczyć do kategorii utworów naukowych. Z drugiej strony system ubezpieczeń społecznych został oparty na zasadach powszechności i przymusowości, a zasadą jest podleganie obowiązkowi ubezpieczeń społecznych w sytuacji wykonywania pracy na rzecz innego podmiotu. Ustawa systemowa, wskazując tytuły do ubezpieczeń społecznych, wymienia jedynie umowę o pracę, umowę o dzieło, umowę agencyjną oraz inne umowy o świadczenie usług. Stwarza to pokusę, by twierdzić, że honorarium wypłacane twórcy na podstawie umowy przenoszącej prawa do wytworów intelektu oraz umowy licencyjnej nie podlegają obowiązkowi ubezpieczeń społecznych. Tak jednak nie jest. Po pierwsze, rzadko jest tak, że umowa zawierana przez twórcę utworu naukowego dotyczy tylko przeniesienia praw lub udzielenia licencji. Najczęściej do obowiązków twórcy, obok dyspozycji prawami do utworu, należy wykonanie oznaczonych czynności faktycznych. W działalności dydaktycznej kluczową częścią obowiązków umownych nauczyciela akademickiego jest właśnie dokonanie oznaczonych czynności – przeprowadzenie zajęć, wygłoszenie wykładów. W takim przypadku sądy ubezpieczeń społecznych kwalifikowały dane umowy jako umowy o świadczenie określonej pracy i na tej podstawie orzekały o uznaniu twórcy utworu naukowego jako wykonawcy umowy o świadczenie usług lub umowy o dzieło. Po drugie, znakomita większość nauczycieli akademickich tworzących utwory naukowe była uznawana, na potrzeby ubezpieczeń społecznych, za pracowników. Wynika to z szerokiej definicji pracownika przyjętej w ustawie systemowej, która za pracownika uznaje każdą osobę, z której efektów pracy korzysta jej pracodawca, niezależnie od tego, czy zawarła dodatkową umowę z własnym pracodawcą i wykonuje czynności nieobjęte zakresem obowiązków pracowniczych, czy też nawet umowę taką zawarła z podmiotem trzecim. Istotne bowiem jest, by z efektów pracy twórcy naukowego korzystał pracodawca twórcy. W takim przypadku nawet przy zawarciu „czystej” umowy o przeniesienie autorskich praw majątkowych na pracodawcę sądy uznawały, że *causa* tej umowy tkwiła w zatrudnieniu pracowniczym.

Orzecznictwo sądów ubezpieczeń społecznych dotyczące obowiązku podlegania tym ubezpieczeniom jest bardzo obszerne. Wynika to z faktu, że pewne – jak się okazuje – pozorne luki w ustawie systemowej są wykorzystywane do tego, aby nie odprowadzać składek na ubezpieczenia społeczne. Sądy ubezpieczeń społecznych, orzekając o obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym,

działają w interesie twórców utworów naukowych (ubezpieczonych). Nie można bowiem zapominać, że fakt podlegania ubezpieczeniom społecznym i wysokość należnej składki na te ubezpieczenia ma bezpośredni wpływ na uzyskanie w przyszłości przez twórcę utworu naukowego prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych oraz na ich wysokość.

Akty prawne

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Dz. U. z 2016 r., poz. 666, ze zm.

Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej, Dz. U. z 2013 r., poz. 1410, ze zm.

Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz. U. z 2016 r., poz. 963, ze zm.

Ustawa z dnia 25 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, Dz. U. z 2016 r., poz. 1842, ze zm.

Wykaz orzecznictwa

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 września 1961 r., I CR 845/61.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2000 r., IV CKN 152/00.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2012 r., I UK 5/12.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2013 r., II UK 213/12.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2013 r., II UK 115/13.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2014 r., II UK 279/13.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2014 r., II UK 399/13.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2014 r., II UK 442/13.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2014 r., II UK 444/13.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2014 r., II UK 445/13.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 420/13.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 447/13.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 542/13.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 543/13.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 561/13.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2014 r., II UK 454/13.

- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2014 r., II UK 74/14.
Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2014 r., III UK 69/14.
Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2015 r., II UK 123/15.
Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2015 r., II UK 184/14.
Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2015 r., I UK 389/14.
Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., I UK 450/14.
Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2015 r., I UK 133/15.
Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2016 r., II UK 184/15.
Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2016 r., II UK 218/15.
Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 sierpnia 2016 r., II UK 566/13.
Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2016 r., I UK 313/15.
Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2016 r., II UK 316/15.
Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2016 r., II UK 342/15.
Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2016 r., I UK 446/15.
Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2017 r., III UK 53/16.
Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2012 r., I UK 59/12.
Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 sierpnia 2012 r., I UK 166/12.
Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 września 2012 r., I UK 249/12.
Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2012 r., I UK 277/12.
Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2012 r., I UK 254/12.
Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2012 r., I UK 280/12.
Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2012 r., I UK 268/12.
Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2012 r., I UK 481/12.
Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2013 r., III UK 159/12.
Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2015 r., I Uz 3/15.
Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2016 r., II UZ 32/16.
Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2016 r., II UZ 1/16.
Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09.
Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2012 r., III UZP 4/11.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 3 marca 2014 r., III AUa 1146/14.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 10 czerwca 2014 r., III AUa 2019/13.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 10 czerwca 2014 r., III AUa 2083/13.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 12 czerwca 2014 r., III AUa 2101/13.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 2 września 2014 r., III AUa 200/14.

- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 18 września 2014 r., III AUa 543/14.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 21 października 2014 r., AUa 440/14.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 13 listopada 2014 r., III AUa 193/14.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 5 lutego 2015 r., III AUa 1012/14
Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 26 lutego 2015 r., III AUa 1411/14.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 marca 2015 r., III AUa 291/14.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 14 maja 2015 r., III AUa 1589/14.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 11 czerwca 2015 r., II AUa 416/15.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 20 sierpnia 2015 r., III AUa 194/15.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 5 lutego 2016 r., II AUa 1510/15.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 17 lutego 2016 r., II AUa 974/16.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 15 marca 2016 r., III AUa 2009/15.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 16 marca 2016 r., III AUa 1076/15.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 kwietnia 2016 r., III AUa 2269/15.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 20 maja 2016 r., III AUa 61/16.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 14 czerwca 2016 r., III AUa 602/15.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 23 czerwca 2016 r., III AUa 859/15.

Literatura

- Bakalarz T., *Twórczość naukowa pracowników*, „Przegląd Sądowy” 2010, nr 10, s. 45.
Bakalarz T., *Twórczość pracowników naukowych. Regulacja prawna*, Warszawa 2015.
Banasiuk J., *Współtwórczość i jej skutki w prawie autorskim*, Warszawa 2012.
Barta J., Markiewicz R., *Prawo autorskie*, Warszawa 2016.
Bładowski B., *Umowa o dzieło i umowa zlecenia*, Warszawa 1987, s. 17.
Błeszyński J., *Prawo autorskie*, Warszawa 1985.
Błeszyński J., Staszków M., *Prawo autorskie i wynalazcze*, Warszawa 1983.
Czub K., *Prawa osobiste twórców dóbr niematerialnych. Zagadnienia konstrukcyjne*, Warszawa 2011.
Jankowska M., *Autor i prawo do autorstwa*, Warszawa 2011.
Jędrasik-Jankowska I., *Pojęcia i konstrukcje prawne ubezpieczenia społecznego*, Warszawa 2016.
Jędrasik-Jankowska I., *Konstrukcja uznania za pracownika w prawie ubezpieczenia społecznego*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2011, nr 8.
Jończyk J., *Prawo zabezpieczenia społecznego. Ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, bezrobocie i pomoc społeczna*, Kraków 2001.

- Kostański P., *Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2014.
- Niewęglowski A., *Wyniki prac badawczych w obrocie cywilnoprawnym*, Warszawa 2010.
- Nowińska E., Szczepanowska-Kozłowska K., *Prawo własności przemysłowej*, t. 3: *System prawa handlowego*, Warszawa 2015.
- Prawo własności przemysłowej. Komentarz*, red. P. Kostański, Warszawa 2010.
- Prawo własności przemysłowej*, t. 14A: *System prawa prywatnego*, red. R. Skubisz, Warszawa 2012.
- Prusinowski P., *Obowiązek zapłaty składek a definicja pracownika w prawie ubezpieczeń społecznych*, „Monitor Prawa Pracy” 2011, nr 6.
- Radwański Z., Panowicz-Lipska J., *Zobowiązania – część szczegółowa*, Warszawa 2013.
- Sośniak M., *Umowy o świadczenie usług z artykułu 570 kodeksu cywilnego*, „Prawo i Państwo” 1981, z. 5, s. 61.
- Szewc A., Jyż G., *Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2003.
- Szostak R., *Problem systematyki umów obligacyjnych w nowym kodeksie cywilnym*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2012, nr 1, s. 61.
- Szubert W., *Ubezpieczenie społeczne. Zarys systemu*, Warszawa 1987.
- System prawa cywilnego*, t. 3, cz. 1: *Prawo zobowiązań część ogólna*, red. Z. Radwański, Wrocław 1981.
- System prawa prywatnego*, t. 5: *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. E. Łętowska, Warszawa 2006.
- System prawa prywatnego*, t. 7: *Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, red. J. Rajski, Warszawa 2004.
- System prawa prywatnego. Prawo autorskie*, t. 13, red. J. Barta, Warszawa 2013.
- Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, red. E. Ferenc-Szydełko, Warszawa 2016.
- Wójcik S., *Odgraniczenie umowy o dzieło od umowy o pracę i od umowy zlecenia*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Prawnicze” 1963, nr 65, z. 10, s. 165.

**AUTHOR OF AN ACADEMIC WORK IN THE CASE LAW
OF SOCIAL INSURANCE COURTS**

Summary

A definition of an author resulting from the Law on Copyright is completely different than the definition of an author contained in the Act on the social insurance system. The specific and narrow definition of an author in force in the social insurance law excludes the possibility for authors of academic works to be subject to social insurance as authors. Due to the universal and compulsory character of social security it becomes necessary to identify another base for being subject to this insurance. For authors of academic works performing work which results in the creation of a work of an academic or teaching nature, the case law assumes that for the needs of social insurance they are treated: firstly, as employees; secondly, as persons performing acts on the basis of a service contract; or thirdly, as a performer of a contract for a specific task. The paper discusses the current rulings of social insurance courts concerning authors of academic and teaching works.

Keywords: being subject to social insurance, an author, an academic, an academic work, a teaching work